

ТА'ЛИМ SIFATINI YAXSHILASHDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNING AXAMIYATI

Farxutdinova Matluba Amanbayevna.

Toshkent viloyati yuridik texnikumi o'qituvchisi.

Annotatsiya: Maqolada ta'lim sifatini yaxshilashda pedagogik texnologiyalarning ahamiyati va bu borada olib borilgan ishlar, takliflar yozilgan.

Kalit so'zlar: pedagogik, texnologiyalar, obyektiv, professor-o'qituvchilari, ilmiy izlanuvchilar, Didaktik masalalar.

Kirish: Hozirgi paytda, aksariyat metodist va pedagog-olimlar pedagogik texnologiyalar o'quvchi yoki talabalarga ta'lim-tarbiya berishda ko'zlangan maqsadga erishishni to'la kafolatlaydi, deb qarashmoqda. Lekin bunday fikrlarni obyektiv haqiqat o'rnida qabul qilib bo'lmaydi, chunki bunda obyekt shaxs bo'lib, uning ongi taklif qilinayotgan texnologiyani to'laqancha qabul qila olmaydi, aksincha, uni inkor qilishi ham mumkin. Shuning uchun, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o'quv jarayoniga kiritishda uning boshqaruvchisi bo'lgan o'qituvchigina ko'zlangan maqsadga erishishning bosh kafolatchisi bo'ladi. Agar shu nuqtai nazardan kelib chiqib qaraydigan bo'lsak, yangi pedagogik texnologiyalar va uning asosiy negizi bo'lgan axborot-kommunikatsiya (AKT) texnologiyasini ta'lim tizimiga joriy etishda uning boshqaruvchisi bo'lmish o'qituvchining tayyorgarlik darajasini birinchi o'ringa qo'yish lozim.

Shu sababli pedagogik jarayonlarning kun tartibidagi aksariyat dolzarb muammolarining ijobiy yoki maqsadga muvofiq tarzda hal qilinishi ko'p jihatdan o'qituvchining kasbiy salohiyati va pedagogik mahoratiga bog'liqdir.

Pedagogik texnologiya - o'qitish jarayonlarini optimal tashkil etishdir. O'quv materiallarini tanlash, qayta ishlab o'quvchi yoki talabalarning kuchiga, o'zlashtirish xususiyatlariga moslab shakl va hajmini o'zgartirish ham ta'lim texnologiyasiga daxldor.

Asosiy qism: Pedagogik texnologiya, o'z navbatida, ta'lim-tarbiyaning obyektiv qonuniyatlari va diagnostik maqsadlari asosida o'quv jarayonlari, ta'lim-tarbiyaning mazmuni, metod va vositalarini ishlab chiqish va takomillashtirish tizimidir, ya'ni fan va texnika yangiliklarini o'zida mujassamlashtiradigan o'quv jarayonidir. Mazkur darslikda yuqorida ta'kidlab o'tilgan muammolarni hal etishning ayrim jihatlari, pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahoratning ahamiyati ham da ular bilan bog'liq jarayonlarni o'rganishning metodik asoslari bayon qilingan. Darslik oliy o'quv yurtlarining magistrleri va pedagogik jarayonlar mexanizmi bilan qiziquvchi barcha kitobxonlar uchun mo'ljallangan. Undan oliy o'quv yurtlarining professor-

o'qituvchilari, ilmiy izlanuvchilar, pedagogika va o'qitish metodikasi masalalari bilan shug'ullanuvchilar ham foydalanishlari mumkin.

Bugun biz yangi texnologiyalarga sarflanayotgan mablag'lar qay darajada o'zini oqlashini, ularning ta'lim sifatini oshirish va axborot hamda kommunikatsiya texnologiyalari hamda masofaviy ta'limni rivojlantirishga qanday ta'sir ko'rsatishini tasavur qila olishimiz shart. Ko'p hollarda «ta'limning kompyuter texnologiyalari» iborasi «axborot texnologiyalari» iborasi bilan aralashtirilib yuboriladi. Bu o'rinda, asosan, an'anaviy pedagogik texnologiyalardan farqli, kompyuter tarmoqlariga ulangan, dasturlashtirilgan, xalqaro aloqalarni ham ta'minlashga qodir tizim nazarda tutilmoqda. Bu holat so'nggi yillarda jamiyat hayotida kompyuterlarning ahamiyati ortib borishi, milliy iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida turli xil axborotlarga nisbatan ehtiyojning kuchayishi bilan izohlanadi. Bugun biz bir narsani aniq tasavur qilishimiz kerak. Mavjud holat, axborotlar oqimining negizlashuvi inson xotirasiga ortiqcha yuk, shaxsning tafakkuri va fikr yuritishi jarayonlarida keskin o'zgarishlarga sabab bo'lmaydimi? Ongga yetib kelayotgan axborotlar shaxsning mavjud madaniy-ma'rifiy muhitga moslashuvi jarayonida qay tarzda aks etishini bilishimiz va shunga mos tarzda ta'lim-tarbiya muassasalarida o'quv dasturlari va jihozlariga nisbatan talablarni ishlab chiqishimiz lozim. Shu o'rinda biz axborot texnologiyalarini ta'lim jarayoniga singdirishning afzalliklarini e'tirof etishni xohlardik. Eng avvalo, ta'lim jarayonida kompyuterlar va axborot-kommunikatsiya vositalarining qo'llanilishi, talabalarning ular bilan bema'lol ishlay olishlari pedagogik jarayondagi eng muhim kamchiliklardan hisoblangan subyektivizmni cheklaydi. Masalan, agar talabaning javobi yoki bevosita o'zlashtirishini baholash o'qituvchining talaba shaxsiga munosabati ta'sirida kechgan bo'lsa, mashinalar vositasida beriladigan ma'lumotlar obyektiv xarakterga ega bo'ladi.

Ikkinchidan, kompyuter orqali bolaga yetkazilayotgan ma'lumotni zarurat bo'lganida, qayta - qayta chaqirish va takrorlash imkoniyati ham bor. Bu narsa ayrim talabalarda, guruh sharoitida ishlaganda kuzatiladigan iymonish kabi sifatning namoyon bo'lmayligini ta'minlaydi.

Uchinchidan, har bir professor-o'qituvchining o'zigagina xos bo'lgan tushuntirish uslubi, metodik yondashuvi mavjud. AKT vositalaridan foydalanish pedagogik jarayonlar ichidagi samarasiz uslubiyotlarga barham beradi.

To'rtinchidan, yangi axborotlarni uzatish texnologiyalari bilimlarni o'zida ifoda etib, unda sxemalar, rasmlar, jadvallar, grafik va diagrammalarga keng o'rin beriladi. Bu narsa yoshlarda obrazli xotirani ancha jonlantirib, ularning eslab qolish qobiliyatini kuchaytirishi mumkin.

Beshinchidan, ushbu axborot vositalaridagi ma'lumotlarni kichik hajmli disketlarga yozib olish va ulardan zarur o'rinlarda foydalanish mumkin. Bu ham

vaqtni, ham mablag'ni tejaydiki, iqtisodiy jihatdan yuzlab tirajlarda chop etilayotgan kitoblardan arzon bo'ladi.

Eng muhimi, manfaatdor auditoriya xohlagan ma'lumotini bir xil sifat va tizimda olishi mumkin bo'ladi. Nihoyat, ular "axborot asri" deb e'tirof etilayotgan yangi asrda yashab ijod qiluvchi yoshlarning ongini o'stiradi, ulardagi texnik vositalardan cho'chish hissini yo'qotadi. Xullas, ta'lim muassasalarining bu narsaga sarflangan mablag'lari behuda ketmasligi ehtimoldan xoli emas.

Olib borilgan tadqiqot ishlarining natijalari har qanday pedagogik tizim o'zaro bog'liq bo'lgan quyidagi invariantiv elementlardan tashkil topishini ko'rsatib berdi:

1. Talabalar.
2. Ta'lim va tarbiyaning maqsadi.
3. Ta'lim va tarbiyaning mazmuni.
4. Ta'lim jarayoni yoki didaktik jarayon.
5. Pedagog yoki o'qitishning texnikaviy vositalari.
6. Ta'lim va tarbiyaning tashkiliy shakllari.

Yuqorida keltirilgan pedagogik tizim har qanday ilmiy nazariyaga xos bo'lgani kabi quyidagi ikki tushunchani qamrab oladi: didaktik masalalar va ularni hal etish texnologiyasi. Didaktik masalalar pedagogik tizim doirasida inson faoliyatining har qanday sohasi kabi aniq maqsad va unga erishish uchun shart-sharoitlar hamda bu faoliyat uchun axborotlar bo'lishi lozimligini taqozo etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Галскова Н.Д. Никитенко З.Н. Чет тилларни ўқитиш назарияси ва амалиёти. бошлангич мактаб; услубий қўлланма.-М.: Аирис-пресс, 2004.
2. Сергеева, Э. С. (2020). Приём понимания как один из способов интерпретации художественного текста. *Academic research in educational sciences*, (4).
3. Сергеева, Э. С. (2021). Категория пространства в художественной литературе. *Экономика и социум*, (1-2), 957-960.
4. Сергеева, Э. С. (2020). Образ культурного пространства романов Л. Соловьева «Повесть Ходжа Насреддине» И А. Волоса «ВОЗВРАЩЕНИЕ В ПАНДЖРУД». *Экономика и социум*, (11).
5. Shayxislamov, N. (2021). O'QUVCHILARNING YOZMA SAVODXONLIGINI OSHIRISHDA YOZMA ISHLARNING O'RNI *Scientific progress*, 2(1),